

1. Dopĺňujúci diktát

2. Jednoduchá veta a súvetie, druhy súvetí

Veta je základnou syntaktickou jednotkou s uceleným významom.

Po významovej stránke je centrálnym slovom vety **sloveso** - jeho určitý tvar. V jednoduchej vete je len jedno sloveso - v postavení prísudku (resp. viac v prípade viacnásobného vetného prísudku).

Po gramatickej stránke tvorí základ vety **gramatické jadro**.

Gramatické jadro tvorí: a) podmet a prísudok - v dvojčlenných vetách

b) vetný základ - v jednočlenných vetách, kde je vyjadrený len jeden základný vetný člen a druhý sa nedá vyjadriť. Napr.: Prší. Dnes je dusno. Ide sa na výlet. Potraviny. Nefajčiť!

SÚVETIE

Okrem jednoduchých viet používame aj **súvetia** (zložené vety).

Súvetia delíme na: 1. jednoduché (2 vety): a) priraďovacie
b) podrad'ovacie
2. zložené (3 a viac viet)

Priraďovacie súvetie: dve gramaticky rovnocenné, hlavné vety.

- a) zlučovacie - **a**, **i**, **ani**, **najprv** - potom, ...
- b) stupňovacie - **ba**, **ba aj**, **nielen** - ale aj, **dokonca**, ...
- c) odporovacie - **ale**, **no**, **lež**, **predsa**, **a**, ...
- d) vylučovacie - **alebo**, **buď**, ...
- e) dôvodové - **ved'**, **však**, **totiž**, ...
- f) dôsledkové - **preto**, **teda**, **a preto**, **a teda**, **a tak**, ...

Podrad'ovacie súvetie: jedna hlavná veta a jedna vedľajšia veta (zastupuje niektorý vetný člen hlavnej vety).

- a) podmetová - **kto**, **čo**
- b) prísudková - **aby**, **ako**
- c) predmetová - **že**, **aby**
- d) prívlastková - **aby**, **ktorý**
- e) príslovková: miesta (**kde**), času (**kedy**, **kým**), spôsobu (**ako**, **akokeby**), príčiny (**pretože**, **lebo**)
- f) doplnková - **že**, **ako**, **aby**

Zložené súvetia

- tu sa spájajú vety podľa troch základných vzorcov:

- a) len hlavné vety: $H_1 - H_2 - H_3 \dots H_n$
- b) jedna hlavná a niekoľko vedľajších viet $H_1 - V_n$
- c) viac hlavných i vedľajších viet $H_n - V_n$

3. Miesto slovenčiny v rodine slovanských jazykov, jej vzťah k cudzím jazykom

Slovenčina patrí k slovanským jazykom. Spolu s germánskymi, baltskými, italickými a inými jazykmi patrí do rodiny *indoeurópskych jazykov*.

Slovanské jazyky:

1. západoslovanské: slovenčina, čeština, poľština, horná a dolná lužičtina
2. východoslovanské: ukrajinčina, ruština, bieloruština
3. južnoslovanské: bulharčina, macedónčina, srbčina, chorváčtina, slovinčina

Súčasná slovenčina nie je uzavretým systémom. Je otvorená, prijíma slová z iných jazykov, prejavuje sa v nej internacionalizácia (pod vplyvom vedecko-technického rozvoja).

4. Anketa, test

Anketa - zisťovanie názoru čitateľov, poslucháčov, občanov... formou odpovedí na určité otázky; ankety sú anonymné; čím väčší počet *respondentov* (opýtaných), tým sú výsledky objektívnejšie, pravdivejšie

Test - je skúška (zväčša písomná), pomocou ktorej sa rýchlo, podľa šablóny zisťuje úroveň osvojených vedomostí; výhodou testu je rýchla oprava a objektívne hodnotenie všetkých účastníkov testu podľa vopred daných kritérií - bodovanie, stupnica hodnotenia

5. Slovná zásoba, jej rozdelenie. Slovníky, druhy slovníkov

Náuka o slovnej zásobe je **lexikológia**.

Slovná zásoba (SZ) je súhrn všetkých slov, ktoré existujú v jazyku. SZ sa delí podľa rôznych kritérií na:

1. základnú (jadro SZ) - najčastejšie používané slová; 1 000 - 1500 slov v slovenčine, 850 v angličtine
2. individuálnu - SZ každého jednotlivca; býva rozdielna - závisí od veku, vzdelania, záujmov...
3. celonárodnú - všetky slová (spisovné, nespisovné) daného jazyka

Podľa iných kritérií delíme SZ na:

1. aktívnu - slová, ktoré bežne používame v hovorenej alebo písomnej forme
2. pasívnu - slová, ktorým rozumieme, ale bežne ich nepoužívame; je 5-násobne bohatšia ako aktívna.

Slovná zásoba je zhrnutá v **SLOVNÍKOCH**.

Náuka o spracúvaní slovníkov je **lexikografia**. Poznáme rôzne druhy slovníkov:

- Slovník slovenského jazyka - SZ súčasnej slovenčiny; okolo 120 000 hesiel
- prekladové slovníky - väčšinou dvojazyčné

- terminologické slovníky (odborné) z rôznych oblastí
- etymologický slovník - o pôvode slov
- synonymický slovník - o slovách podobného významu
- frazeologický slovník - o ustálených slovných spojeniach
- frekvenčný slovník
- slovník cudzích slov

6. Ortoepia - zásady správnej výslovnosti; asimilácia

Ortoepia je náuka o spisovnej výslovnosti. V slovenčine sú dôležité najmä tieto javy:

- znelostná asimilácia (spodobovanie) - včela, prudko
- výslovnosť spoluhlásky *v*: v, u, f - voda, otcov, včera
- výslovnosť dvojhlasok ia, ie, iu, ô- splývavá výslovnosť
- výslovnosť spoluhláskových skupín a zdvojených spoluhlások - denne, cenný, poddaný
- rytmické krátenie - po sebe nesmú nasledovať dve dlhé slabiky - okrem výnimiek
- mäkkosť a tvrdosť spoluhlások *d', t', ň, l', de, te, ne, le, di, ti, ni, li*

K spodobovaniu dochádza medzi znelými a neznelými spoluhláskami.

Rozdelenie spoluhlások podľa znelosti:

1. znelé: b, d, d', g, dz, dž, z, ž, h, v
2. neznelé: p, t, t', k, c, č, s, š, ch, f
3. nepárové znelé (zvučné): m, n, ň, l, l', r, j

Niektoré spoluhlásky sa v určitých pozíciách nečítajú tak, ako sa píše; tento jav nazývame **asimilácia**.

K asimilácii dochádza na začiatku slova, uprostred, na konci pred pauzou i na rozhraní slov, lebo platí pravidlo o splývavej výslovnosti: krčah, včela, prosba, ...

7. Vetné členy; sklady - syntagmy

ZÁKLADNÉ VETNÉ ČLENY:

Prísudok - otázky: čo robí?, čo sa deje?

- je vyjadrený najčastejšie slovesom v určitom tvare, ale aj inými slovnými druhmi: Otec číta. Sestra je učiteľka. Vrabec frnk.

Podmet - otázka: kto, čo?

- je vyjadrený obyčajne podstatným menom v nominatíve, ale aj inými slovnými druhmi: Syn odcestoval. Pribudlo vody. Fajčiť zakázané.

Vetný základ - tvorí základ jednočlenných viet buď menných (Potraviny. Červené víno.) alebo slovesných (Nefajčiť. Ide sa. Prší.). Druhý vetný člen sa nedá vyjadriť.

Predmet - pádové otázky okrem nominatívu: maľuje obraz, píše mame

Prívlastok - otázky: aký?, ktorý?, čím?

- zhodný: stojí pred slovom, ktoré určuje; zhoduje sa s ním v rode, čísle a páde - je vyjadrený prídavným menom: červený kvet, správny výsledok
- nezhodný: stojí za slovom, ktoré určuje: láska k dieťaťu, česť otvoriť súťaž

Prísl. určenie - miesta: kde?, kam?

- času: kedy?
- spôsobu: ako?
- príčiny: prečo?

Doplnok - rozvíja súčasne podstatné meno i sloveso, stojí na konci vety: Brat sa vrátil z dovolenky opálený.

Prístavok - dopĺňa informácie o podstatnom mene; je oddelený čiarkami: Janko Kráľ, slovenský básnik, sa narodil ...

SYNTAGMY (sklady):

- dvojice plnovýznamových slov, spojených na základe istých významových vzťahov:

1. **vetný sklad (prisudzovací)**: podmet a prísudok - napr. otec číta, kvet kvitne
2. **určovací sklad**: nadradený a podradený vetný člen - číta knihu, starý otec
3. **prirad'ovací sklad**: viacnásobné vetné členy: otec a syn, kvitne a vonia

8. Vývin slovenského spisovného jazyka

Otázka je v texte literárnej časti pri otázke číslo 8.

9. Náučný štýl

- lexika, syntax, odborný slang, internacionalizácia, formalizácia, popularizácia

- je jedným zo šiestich jazykových štýlov. Stretne sa s ním všade tam, kde je treba sprostredkovať odborné informácie, preto sa v ňom najviac prejavuje vplyv vedecko-technického rozvoja.

Náučný (odborný) štýl má niekoľko typických znakov:

- internationalizácia - preberanie slov z cudzích jazykov
- formalizácia - texty, ktoré nemajú podobu súvislých viet, ale vzorcov, tabuliek, grafov, ...
- zložené súvetia
- pestrá interpunkcia: ., ; : ({ [-
- odborná terminológia
- skratky, značky, značkové slová
- multiverbizácia (orať - vykonávať orbu)
- grafické označovanie kapitol, odsekov
- len oznamovacie vety
- neutrálne slová, citovo nezafarbené
- autorský plurál - 1. osoba množného čísla
- pasívum: návrh sa predkladá, bol predložený
- názornosť: náčry, schémy, ...

- odborný slang - využíva sa v hovorenom prejave

Vedci sa snažia o **popularizáciu**, sprístupnenie odborných poznatkov čo najširším vrstvám obyvateľov - tak vznikol **populárno - náučný štýl** - menej odborných termínov, približné údaje, rečnícke prvky, ...

10. Rečnícky štýl a jeho žánre - úvod a záver; prednes prejavu

Rétorika - rečníctvo - je náuka o vlastnostiach hovoreného prejavu, o umení hovoriť; v starom Grécku patrila k základom vyššieho vzdelania.

Poznáme tieto **žánre** rečníckeho štýlu:

1. agitačné: politická a súdna reč
2. náučné: prednáška, referát
3. príležitostné: slávnostné prejavy pri rôznych príležitostiach

Rečnícky štýl sa na rozdiel od ostatných štýlov realizuje len v *ústnej forme*.

Kompozícia prejavu

1. **Úvod** - oslovenie
- naznačenie obsahu prejavu
- rôzne úvody: výrok, paralela (prirovnanie), definícia, otázka, stupňovanie
2. **Jadro** - nepreskakovať z jednej veci na druhú
- zložité myšlienky rozložiť na menšie
- prirovnania, rečnícke otázky, dva zápory, stupňovanie
3. **Záver** - návaznosť na úvod; zhrnutie, výzva k činnosti, citácie, pochvala poslucháčov

Prednes prejavu

- úvod a záver naspamäť
- kontakt s poslucháčmi
- mimojazykové prostriedky: mimika, gestikulácia
- správna artikulácia
- intonácia (modulácia) reči: pauzy, tempo reči, výška hlasu, slovný a vetný dôraz

Úloha: Zoštylizujte a predneste úvod prejavu na stužkovej slávnosti

11. Opis - druhy opisov; opis pracovného postupu

Úlohou opisu je čo najpresnejšie vystihnúť vonkajšie **znaky a vlastnosti** predmetov alebo javov.

- Opis môže byť:
1. praktický, jednoduchý
 2. odborný
 3. umelecký

Podľa iných kritérií delíme opis na:

1. statický - ak je opisovaný predmet v pokoji; prevládajú prídavné mená; kompozícia je voľná, nezáväzná
2. dynamický - ak opisujeme predmet v pohybe alebo nejakú činnosť; prevládajú slovesá, kompozícia je záväzná - musíme zachovať logickú a časovú návaznosť; tu patrí napr. opis pracovného postupu

Opis pracovného postupu

- stretneme sa s ním vo forme návodu na použitie alebo zhotovenie niečoho; používame 1. osobu mn. čísla oznamovacieho spôsobu (vezmeme, zložíme) alebo 2. osobu množného čísla rozkazovacieho spôsobu (vezmite, zložte); v celom opise používame rovnakú slovesnú osobu a dodržiavame časovú následnosť; v úvode vymenujeme použitý materiál, nástroje, ... a pre lepšiu názornosť náčrty, schémy.

12. Slohové postupy a slohové útvary

V súčasnej štylistike sa rozlišujú **štyri** základné slohové postupy, ktoré sa uplatňujú v rôznych **útvoroch - žánroch**:

1. informačný slohový postup: obsahuje údaje: kto, čo, kedy, kde, ako, prečo sa stalo alebo stane; žánre: správa, oznámenie, bežné rozhovory
2. rozprávací slohový postup: obsahuje udalosti, príhody, zážitky podané v časovej postupnosti; žánre: rozprávka, balada, povesť, román
3. opisný - obsahuje vonkajšie znaky a vlastnosti predmetov i následnosť činností a dejov; žánre: opis, životopis, cestopis, návod, posudok, charakteristika, opis pracovného postupu
4. a) výkladový slohový postup - objektívne vzťahy a fakty; žánre: výklad, referát, prednáška
b) úvahový slohový postup - subjek.hodnot; žánre: úvaha, kritika, prejav, recenzia, komentár, ...

V praxi sa však vyskytujú často zmiešané slohové útvary - **hybridy**.

13. Zahĺásenie televízneho programu - rôznorodosť stavby viet

- pokúste sa predložený televízny program zahĺásiť ako večerný program, pričom dbajte na to, aby ste neopakovali tie isté slová.

14. Charakteristika - druhy; opis a charakteristika

Charakteristika je druh opisu, ktorý vystihuje základné podstatné, typické - charakteristické znaky (črty) - tie, ktorými sa daný predmet alebo jav líši od iných.

Poznáme rôzne **druhy charakteristiky**:

- porovnávacia- porovnávame dva príbuzné, podobné predmety alebo javy

- priama - priamo vymenujeme charakterové vlastnosti človeka, napr. v administratívnom štýle v osobnom posudku
- nepriama - ak vlastnosti človeka vyplývajú z jeho konania - v umeleckej literatúre
- individuálna - charakteristika jedného človeka
- skupinová charakteristika - charakteristika kolektívu
- autocharakteristika - vlastná charakteristika
- karikatúra - zvláštny druh charakt., v ktorej autor zámerne zveličí niektorú vlastnosť, črtu

Podľa *prístupu autora k hodnotenej osobe* môže byť charakteristika:

- a) subjektívna - ak vyberá iba niektoré vlastnosti - zlé alebo dobré
- b) objektívna - ak autor hodnotí vlastnosti nezaujate, komplexne (dobré i zlé)

Vysvetlenie pojmov:

Autoštylizácia - autor sa stotožňuje so svojím hrdinom - romantici a modernisti sa v lyrike štylizovali (stavali) do úlohy svojich lyrických hrdinov

Monografia - dielo zamerané na jednu osobnosť, postavu

Autobiografia - dielo s prvkami vlastného životopisu

15. Prozodické vlastnosti reči - intonácia: tempo, pauza, prízvuk, výška hlasu

Prozodické vlastnosti reči (modulovanie hlasu, intonácia) sa prejavujú už na slabike. Moduláciou hlasu vznikajú:

- kvantita (dĺžka) - dlhá samohláska, dvojhláska
- pauza (prestávka) - člení reč na kratšie úseky; pauza môže byť významová a fyziologická (na nadýchnutie); na nevhodnom mieste môže zmeniť význam (Oslobodiť-nemožno-popraviť)
- tempo (rýchlosť) - závisí od obsahu a funkcie prejavu; priemerné tempo: 100 slov/min.
- rytmus - vzniká striedaním prízvučných a neprízvučných slabík v slovách
- intenzita hlasu (sila) - súvisí s tempom a hlasovým registrom; dodáva prejavu dynamiku
- prízvuk - poznáme *slovný* - na prvej slabike v slove a *vedľajší* - v zložených slovách: spolupráca
- dôraz a vetný prízvuk - je výrazné intonačné vyzdvihnutie najdôležitejšieho slova vo vete - býva na poslednom mieste vo vete (= objektívny slovosled): Bol som *doma*; pri vzrušenej výpovedi sa presúva na začiatok vety: *Doma* som bol.
- melódia - stúpanie a klesanie výšky hlasu - je rôzna v oznamovacích a opytovacích vetách
- hlasový register (výška hlasu) - nasadenie hlasu do istej výšky - pri odlišovaní dôležitých a menej dôležitých častí vety

16. Slovtvorné postupy - odvodzovanie, skladanie, skracovanie

- obohacuje slovnú zásobu

1. **Odvodzovanie** - najčastejší spôsob; postup: **odvodené** slová sa tvoria od **základového** slova buď:
 - a) *predponami*: výskok, preskok, ...
 - b) *príponami*: skokan, ...
 - c) *súčasne predponami a príponami*: predskokan, ...
2. **Skladanie** - nové slovo vzniká z dvoch základových: rýchlooprava, novovek, zemeguľa, vodovod, ...
 - zrazeniny: jednoduché spojenie dvoch tvarov: kníhtlačiareň (tlačiareň kníh), pravdepodobný (podobný pravde), ...
 - za zložené slová sa pokladajú aj prídavné mená, ktoré sa píše so spojovníkom: česko-slovenský slovník, ...
3. **Skracovanie** - je prejavom úsilia o úsporné (ekonomické) vyjadrovanie; skracovaním vznikajú:
 - *skratky*: atď., doc., slov. jazyk, ... - píše sa za nimi bodka
 - *značky*: sin, km, h, CO₂, l, ... - bez bodky; medzinárodne platné
 - *skratkové a značkové slová*: iniciálové - vznikajú z prvých písmen alebo slabík zloženého pomenovania: USA, SOU, KDH; SEUK, SATUR, ...

17. Publicistický štýl

- žánre; funkcia publicistiky; automatizácia, aktualizácia, elipsa, agitácia; funkcia titulku

- je jedným zo šiestich štýlov (publicistický, rečnícky, umelecký, odborný, administratívny, hovorový).

Publicistika - aktuálne písomné a ústne prejavy určené pre širokú verejnosť podané cez prostriedky masovej informácie (tlač, rozhlas, televízia).

- **hlavnou funkciou** publicistiky je:
 1. objektívne informovať
 2. agitovať (presvedčať, získavať, ovplyvňovať)
 3. vzdelávať
- **základné znaky**:
 - zrozumiteľnosť = prístupnosť širokým vrstvám
 - výstižnosť - stručnosť
 - vecnosť
- **v štylizácii sa využíva**:
 - *automatizácia*: používanie ustálených slovných spojení a viet pre rovnaké situácie: plodná diskusia - "prijal XY a zotrval s ním v priateľskom rozhovore..."
 - *aktualizácia*: ak sa použije nezvyčajný jazykový prostriedok alebo bežný, ale v nezvyčajnej situácii: Jeho chovanie "ocenili" vylúčením zo školy.
 - *frazeologizmy* - ustálené slovné spojenia: matka múdrosti, ...
 - *obrazné pomenovania*: zelené pľúca mesta
 - *elipsa* - vynechanie slova (hlavne v titulku): mladosť - radosť
 - *skratky, značky*

Žánre:

Noviny (denná tlač) majú svoju ustálenú štruktúru a prehľadnú grafickú úpravu. Prvé a posledné strany obsahujú krátke informačné žánre, stred novín dlhšie výkladové a úvahové žánre.

1. **spravodajské** žánre - prinášajú nové informácie o tom, čo, kedy, kde, ako a prečo sa stalo alebo stane : správa, oznámenie, referát, interview, inzerát, reklama, ...
2. **analytické** - vysvetľujú, hodnotia, uvažujú: úvodník, komentár, kritika, diskusia, recenzia, ...
3. **beletristické** - blízke umeleckej literatúre; sú rozprávacie a opisné: fejtón, reportáž, črta, glosa, besednica

Titulok (nadpis)

- má tri funkcie:
 1. vystihuje obsah
 2. obsah iba naznačí
 3. upútava pozornosť
- sú stručné, preto sú tu časté **elipsy** - výpustky: Vyznamenanie predsedovi (vynechané je udelili)

18. Slovné druhy a ich morfológické kategórie

Morfológia - náuka, ktorá sa zaoberá slovnými druhmi a ich gramatickými kategóriami.

V súčasnej slovenčine je **desať** slovných druhov. Delia sa na:

1. **ohybné** (dajú sa časovať, skloňovať): podstatné mená, prídavné m., zámená, číslovky, slovesá
2. **neohybné**: príslovky, predložky, spojky, častice, citoslovčia

Morfologické kategórie sa delia na:

a) menné
b) slovesné

a) **Menné kategórie:**

- **rod**: mužský, ženský, stredný
- **číslo**: jednotné (singulár), množné (plurál)
- **pád**: v slovenčine sa používa šesť pádov (existuje sedem):

1. nominatív: kto? čo?	5. vokatív - oslovenie (pane učiteľ - v češtine)
2. genitív: koho? čoho?	6. lokál: o kom? o čom?
3. datív: komu? čomu?	7. inštrumentál: s kým? s čím?
4. akuzatív: koho? čo?	
- **životnosť** pri mužskom rode
- **vzor**: pre podstatné mená:

ženský rod - žena, ulica, dľaň, kosť
mužský rod - dub, stroj / chlap, hrdina
stredný rod - mesto, srdce, vysvedčenie, dievča

 pre prídavné mená: pekný, cudzí, páví; otcov, matkin

c) **Slovesné kategórie**

- **osoba**: ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony (ženský a stredný rod)
- **číslo**: jednotné. množné
- **čas**: prítomný (prézent), minulý (préteritum), budúci (futúrum)
- **vid**: dokonavý (vyskočiť - vyskočím)
nedokonavý (skákať - budem skákať)
- **spôsob**: oznamovací (vo všetkých časoch: robím, robil som, budem robiť)
rozkazovací (len v prítomnom čase: rob!, robte!)
podmieňovací (v prítomnom a minulom čase: robil by som, bol by som robil)
- **rod**:

činný: pôvodca deja vykonáva dej: sestra otvára okno
trpný: podmet je dejom len zasahovaný, sám ho nevykonáva: okno sa otvára, okno je otvárané

19. Úvaha - kompozícia, štylizácia, motto; rozdiel medzi úvahou a výkladom

V úvahe vyjadruje autor svoj *osobný* (subjektívny) *postoj* k rôznym problémom. Vysvetľuje ich a hodnotí z hľadiska svojich životných skúseností, poznatkov, zážitkov. Úvaha sa vyskytuje v rôznych štýloch:

- v náučnom štýle v kritike, recenzii, eseji
- v publicistickom v úvodníku, komentári
- v umeleckom v reflexívnej lyrike, ale i v epických a dramatických žánroch (uvažovanie)

Kompozícia: úvod, jadro, záver; úvod a záver nadväzujú na seba: v úvode naznačíme tému, v závere zhrnieme; necháme priestor na vlastný názor čitateľov.

Štylizácia: mala by byť pestrá - synonymá, prívlastky, príslovia, porekadlá, citáty, rečnicke otázky, zvolacie a nedokončené vety, frazeologizmy, prirovnania - uplatňujú sa prostriedky umeleckého štýlu. Väčšinou sa používa 1. osoba jedn. č. alebo množ. č.

MOTTO: ústredná myšlienka, heslo

Základné *rozdiely* medzi úvahou a výkladom - pozri otázku č. 9 - výklad

20. Informácia - základné údaje, ich poradie; funkčný analfabet

Informácia je akýkoľvek nový údaj. Základné údaje informácie sú: *čo, kedy, kde, ako, kto, prečo* - pričom na poradí údajov nezáleží. Dĺžka viet a ich usporiadanie závisia od funkcie informácie.

Funkčný analfabet - človek, ktorý síce vie čítať a písať, ale nedokáže to využiť v komunikácii s úradmi, napr. nevie napísať žiadosť, reklamáciu, vlastný životopis; nevie sa orientovať v telefónnom zozname, nerozumie úradným oznamom, nevie vyplniť rôzne tlačivá, atď.

21. Slovenčina a čeština - príbuznosť a rozdiely

Oba jazyky patria k západoslovanským jazykom. Pod vplyvom spoločenského historického a kultúrneho vývoja sa zblížovali a ovplyvňovali aj jazyky oboch našich národov. Napriek veľkej príbuznosti však existujú medzi nimi mnohé rozdiely v rovine fonetickej (hláskovej a zvukovej), morfolologickej (tvaroslovnej) a lexikálnej (slovná zásoba).

- čeština má tieto osobitné hlásky: ř, ou, ů, ě - řeč, soud, muj, děti
- v češtine nie sú tieto hlásky: ä, ia, ie, iu, ô, ľ, í, ř, dz, dž
- v češtine: - neplatí rytmické krátenie - zpívání
- používa sa vokatív (5. pád) - pane!, matko!

- prídavné mená majú aj menný tvar: jsem zdrav, ...
- existujú slová s iným významom: vedro, horko, polštár, velbloud, pampeliška, ...

22. Synonymá, homonymá, antonymá, frazeologizmy

Synonymá - slová podobného významu (rovnoznačné): bežať, utekať, ...

Homonymá - slová rovnakého znenia, ale rôznych významov (rovnozvučné): hlava - ľudská, kapustná, hlava štátu, rodiny; koruna - stromu, kráľovská, platidlo ...

Antonymá - slová opačného významu: biely - čierny ...

Frazeologizmy - ustálené slovné spojenia s preneseným významom: hádzať hrach na stenu, ...

23. Informatika, bibliografia, marginálie, koncept, konspekt, excerpčné lístky, resumé

Informácia je akýkoľvek nový údaj, poznatok, správa

Informatika je vedný odbor, ktorý sa zaoberá vznikom, získavaním, spracúvaním, ukladaním a využívaním informácií

Bibliografia - abecedný zoznam použitej a citovanej literatúry

Marginálie - poznámky na okraji knihy

Koncept - prvopis, práca napísaná na nečisto

Konspekt - výťah - stručný záznam z počutého alebo čítaného - základné myšlienky, definície - menné vety, skratky, prehľadná grafická úprava

Excerpčné lístky - záznamové - tvrdý papier, formát A6; tri časti: heslo (téma), samotný záznam, identifikačné údaje - prameň: meno autora, názov knihy, miesto vydania, vydavateľ, rok vydania, strana, dátum zápisu

Resumé - zhrnutie, stručný obsah odbornej knihy alebo článku - často cudzojazyčné (aspoň dva cudzie jazyky)

24. Funkčné jazykové štýly - znaky administratívneho štýlu; úradný list

Štýl - cieľavedomý výber a usporiadanie jazyk. prostriedkov. Poznáme šesť jazyk. štýlov:

- | | |
|-------------------------------|-------------|
| 1. náučný (odborný) | 4. rečnícky |
| 2. administratívny (úradný) | 5. umelecký |
| 3. publicistický (novinársky) | 6. hovorový |

Administratívny štýl sa používa len v písomnej forme. Jeho hlavné znaky sú: *vecnosť, stručnosť, prehľadnosť*. Na úpravu administratívnych písomností existujú štátne normy. Mnohé útvary nemajú podobu ucelených viet, ale sú robené formou predtlaču (tlačivá).

Úradný list sa používa v administratívnom styku. Jeho obsahom môže byť žiadosť, objednávka, urgencia, reklamácia, atď.

Väčšie podniky majú vlastné tlačivá so záhlavím a naznačenou schémou, ktorá zodpovedá štátnej norme. Túto normu nemusí bežný občan presne ovládať, má však dodržiavať základnú formu, ktorá je prehľadná a uľahčuje zatriediť list pri vybavovaní.

- Základná osnova:
- záhlavie - názov podniku, adresa (celé podčiarknuté)
 - adresa príjemcu - vľavo
 - miesto a dátum - vpravo
 - vec (podčiarknuť)
 - samotný text (odstavce oddelené prázdny riadkom)
 - pečiatka a vlastnoručný podpis (vpravo dole)

Objednávka

- obsahuje presný názov objed. tovaru alebo služby, počet kusov, príp. spôsob dopravy, platby...

Urgencia

- posúrenie nevybavenej objednávky, nedodanej služby v dohodnutom termíne, nezaplatenej platby, ... Je dôrazná, ale slušná.

Reklamácia

- upozornenie na chyby, nedostatky v dodanom tovare alebo službe.

25. Beletristické žánre publicistického štýlu - fejtón, reportáž

Novinárske (publicistické) žánre delíme do troch skupín:

1. spravodajské: správa, oznámenie, referát, interview, inzerát, reklama
2. analytické (vysvetľujú, rozoberajú, hodnotia): úvodník, komentár, recenzia, kritika
3. beletristické - využívajú prostriedky umeleckej literatúry: fejtón, reportáž, besednica, črta

Fejtón - je vtípné, duchaplné rozprávanie o aktuálnom probléme; obsahuje krátky príbeh, v ktorom sa využíva humor, satira, irónia; môže mať aj formu dialógu a prekvapivý záver.

Reportáž - je to rozšírená správa spojená s opisom prostredia - dáva čitateľovi (poslucháčovi) názornú predstavu o udalosti prostredníctvom autentického, bezprostredného zážitku autora; obľúbené sú cestopisné reportáže a rozhlasové a televízne športové reportáže

26. Výklad - postupy logického myslenia

Výklad (vysvetľovanie) - je najbežnejším útvarom výkladového slohového postupu, ktorého úlohou je priniesť nové odborné poznatky, vysvetliť vzťahy medzi predmetmi a javmi. Jeho ústnou podobou je *prednáška*.

Má prehľadnú trojčlennú kompozíciu: úvod, jadro, záver.

Pri vysvetľovaní sa používajú rôzne **postupy logického myslenia**:

- indukcia - od jednoduchého k zložitému, od známeho k neznámemu, od konkrétnych príkladov k všeobecnému záveru, poučke, vzorcu
- dedukcia (odvodzovanie) - opačný postup - zo zovšeobecnenia, poučky atď. sa odvodzujú konkrétne príklady
- analógia - zhoda, pripodobnenie
- analýza - rozbor
- syntéza - zhrnutie
- generalizácia - zovšeobecnenie

Rozdiel medzi úvahou a výkladom:

ÚVAHA	VÝKLAD
- subjektívne názory	- objektívne fakty
- zaokrúhlené údaje	- presné údaje
- voľná citácia	- presná citácia s uvedením prameňa
- citovo zafarbené slová	- neutrálne slová
- vety zvolacie, opytovacie, nedokonč.	- len oznamovacie vety

27. Osobný posudok; životopis

Osobný posudok

- je druh administratívnej charakteristiky, hodnotenia osoby. Musí byť objektívny, komplexný. Podpisy a pečiatka majú vyjadrovať názor viacerých členov kolektívu.

Osnova:

- ako dlho menovaného poznáme
- pracovné zaradenie - hodnotenie pracovných (študijných) výsledkov
- zájmová činnosť
- vzťah k ľuďom
- dôvod vypracovania posudku
- dátum, podpisy, pečiatka

Životopis - curriculum vitae (c.v.)

- je súčasťou osobných dokladov záverečných skúšok, žiadostí o zamestnanie atď.; patrí k administratívnym útvarom; v súčasnosti sa vyžaduje tzv. štruktúrovaný životopis

Osnova:

- dátum a miesto narodenia, trvalý a prechodný pobyt, telef. kontakt
- mená a povolanie rodičov a súrodencov (nemusi byť)
- priebeh vzdelania
- osobitné schopnosti: jazykové, umelecké, športové
- zdravotný stav
- perspektívny cieľ
- dátum a vlastnoručný podpis

Súčasťou žiadosti o prijatie do školy alebo zamestnania môže byť aj motivačný list, v ktorom uchádzač uvedie, prečo sa zaujíma práve o toto miesto, aké má na to predpoklady

Beletrizovaný životopis - (beletria - umelecká literatúra) - životopis, v ktorom autor využíva umelecké prostriedky: prívlastky, prirovnania, metafory...; základným znakom je príbehovosť, t.j., celý životopis je krátkym príbehom o živote od narodenia po súčasnosť, resp. po smrť. Beletrizovaný životopis musí obsahovať päť základných údajov: *narodenie, rodina, vzdelávanie, záujmy a perspektívy* - plány do budúcnosti .

28. Rozprávanie - kompozícia, štylizácia, úloha dialógu, reč postáv, reč autora

Rozprávanie je zachytenie udalosti v časovej postupnosti. V umeleckom rozprávaní sa využíva dramatické stupňovanie: úvod - zápletky - zauzľovanie - vyvrcholenie - obrat - rozuzlenie.

Úvod má taký veľký význam ako v rečníckom útvare. Poznáme tri hlavné druhy úvodov:

- *expozícia*: úvodný opis prostredia a postáv
- *in medias res*: vpadnutie priamo do deja
- *retrospektíva*: pohľad naspäť do minulosti (v detektívkach)

Umelecký text je rozdelený na autorskú reč a reč postáv.

Autorská reč: autor sa stotožňuje s rozprávačom, opisuje a komentuje konanie postáv, uvádza reč postáv, zobrazuje prostredie, uvažuje. Autorská reč sa realizuje v spisovnom jazyku a býva v 3. osobe jednotného čísla a v minulom čase.

Reč postáv: realizuje sa v dialógoch - rozhovoroch dvoch alebo viacerých postáv. Je graficky označená úvodzovkami alebo pomlčkami. Jedna časť dialógu - prehovor jednej postavy - je *replika*. Dialóg rozvíja príbeh, stupňuje dej. Využívajú sa v ňom aj prvky nárečia, slangu - pomáhajú charakterizovať postavu.

V rozprávaní sa často používa na zvýšenie napätia tzv. *historický prezent* - ak namiesto minulého času použije autor nečakane prítomný čas.

Rozprávanie ako slohový postup sa uplatňuje v románoch, novelách, poviedkach, rozprávkach, povestiach, vo fejtónoch, ...

Úloha: Porozprávajte príbeh drámy Matka od J. B. Ivana

29. Pracovná schôdza - referát, diskusia, diskusný príspevok, zápisnica

Pracovná schôdza, porada - slúži na plánovanie a hodnotenie pracovných úloh a na riešenie pracovných problémov; vedie ju vedúci pracovník (funkcionár); má tieto časti: *otvorenie* (privítanie), *referát*, *diskusia*, *schválenie uznesenia*, *záver*.

Referát - správa o činnosti

- je hlavnou časťou programu schôdzok, konferencií a zjazdov rôznych firiem, politických, spoločenských, záujmových a športových organizácií; **koreferát** sa zaoberá čiastkovým problémom hlavného referátu

- *funkciou*, úlohou referátu je hodnotiť činnosť, jeho *obsahom* je vymenovanie uskutočnených i neuskutočnených podujatí, úspechov i neúspechov; *kompozícia* je jednoduchá a prehľadná, *štylizácia* je vecná, oficiálna
- referát má okrajové prvky rečníckeho útvaru, lebo sa číta pred verejnosťou: oslovenie, výzva do ďalšej práce, poďakovanie... a kladie určité nároky na prednes: správna výslovnosť, mimika, gestikulácia, tempo reči, pauzy, dôraz...

Diskusia, diskusný príspevok

Po odznení referátov nasleduje *diskusia - výmena názorov* na problémy, ktoré súvisia s referátom; je to *usmerňovaný rozhovor*, ktorý má určité pravidlá: vedie ho predseda, vedúci schôdzy, ktorý otvorí diskusiu a uvedie problém, usmerňuje ju, nabáda do diskusie, zhrnie, zhodnotí ju, poďakuje diskutujúcim - sám však nediskutuje, len taktne usmerňuje, ak diskutujúci odbočujú od problému

V diskusnom príspevku vyjadrujú účastníci schôdzy svoj vlastný názor; má dve časti:

1. nadviazanie na referát alebo na predchádzajúci diskusný príspevok (súhlasný alebo nesúhlasný)
2. stručné, vecné vyjadrenie vlastného názoru

V úvode po oslovení môžeme použiť nasledujúce formulácie: chcel by som nadviazať na....., možno/nemožno súhlasiť s....., pokladám za správne uviesť....., ako sa už spomínalo v predchádzajúcom príspevku....., podľa mojej mienky, môjho názoru....., nazdávam sa....., diskusia ukazuje....., je nám známe, jasné, že.....

V závere svojho diskusného príspevku môžeme vyzvať prítomných, aby buď podporili naše slová, alebo navrhli iné spôsoby riešenia problémov.

30. Kritika - funkcia; karikatúra, recenzia

Kritika ako postoj k životu sa vyskytuje vo viacerých štýloch. Jej funkciou je upozorniť na nedostatky a záporné javy s cieľom dosiahnuť ich nápravu.

Kritika v publicistike je prejavom demokracie. Každá kritika musí byť objektívna (nezaujatá), konštruktívna (má naznačiť spôsob riešenia) a adresná (má poukázať na vinníka)

Karikatúra - je druh kritiky, v ktorej sa zámerne zveličia niektoré vlastnosti, javy; využíva sa v umeleckej literatúre Jesenský: Pani Rafiková, Tajovský: Adam Krt v poviedke Rysavá jalovica)

Recenzia - je odborná kritika, ktorá komplexne analyzuje a hodnotí kladné i záporné stránky umeleckých a odborných diel.

Jozef Novotný, Štúrova 78, 040 01 Košice, 0907 348 235, 055/428 43 57

Ž i v o t o p i s

Meno: Jozef Novotný

Dátum narodenia: 20. február 1983 Košice

Číslo telefónu: 055/428 43 57, 0907 348 235

Rodinné údaje: Otec Ján, strojník zámočník, VSS Košice
Matka Marta, predavačka, obchodný dom Tesco
Sestra Jana, referentka, VSE Košice

Rodinný stav: Slobodný

Školské vzdelanie: 1989 – 1994 ZDŠ Gemerská 4, Košice
1994 – 1998 ZDŠ Trebišovská 9, Košice
1998 – 2002 Stredné odborné učilište pôšt a telekomunikácií Košice, Trieda SNP 104; maturitná skúška v roku 2002 v študijnom odbore: mechanik elektronik so zameraním na telekomunikačné zariadenia

Odborné skúsenosti a prax: Počas štúdia na SOUPaT
2001 – krajské kolo SOČ s prácou Mobilné telefóny

Osobitné vedomosti: Anglický jazyk – aktívne
Maďarský jazyk – aktívne
Nemecký jazyk – pasívne
Práca s PC
Vodičské oprávnenie skupiny B
Elektrotechnická spôsobilosť

Osobné záujmy: Filatelia, turistika, verejné dianie v spoločnosti

Referencie môžu podať: Ing.Ján Smolík, učiteľ odborných predmetov na SOUPaT
Mgr. Mária Slobodová, triedna učiteľka na SOUPaT

Košice 1.augusta 2003

(vlastnoručný podpis)

Jana Nováková, Námestie slobody 34, 040 01 Košice

Slovenská pošta, a.s.
Poštová 3
040 01
Košice

Košice
25.mája 2004

VEC:
Žiadosť o prijatie do zamestnania

Podpísaná Jana Nováková žiadam týmto o prijatie do zamestnania na ktorúkoľvek poštu v okrese Košice-mesto.

V roku 2004 som ukončila maturitnou skúškou študijný odbor spojová manipulantka na SOU pôšt a telekomunikácií v Košiciach. Mám záujem hlavne o prácu pri peňažnej a listovej priehradke. V prípade potreby by som mohla vykonávať aj prácu doručovateľky.

Za skoré vybavenie mojej žiadosti ďakujem.

(vlastnoručný podpis)

Príloha: životopis